

Summary of the doctoral dissertation

Author: Daria Kania, MA

Topic of the work: Philocalic human spirituality based on a neptic treatise
st. Hesychius

In the work entitled *The Philocalic Spirituality of Man on the basis of the neptic treatise of St. Hesychius of Sinai*, an attempt was made to interpret the work of one of the unknown authors of Philokalia in a hermeneutical interpretation, and along with this an analysis of the teachings of the Neptic Fathers was made. The reading of the work was based on the dogmatic theology of the Eastern Church, which allowed to discuss both the anthropological concept presented by the neptics, as well as the generally understood mysticism of the East. The process of spiritual life has been described in the therapeutic context as a process of constant inner struggle with thoughts.

The treatise of the *Towards Theodoulos short word useful to the soul and savior, about watchfulness and virtue*, which is the subject of analysis, is a classic example of philocalic art. Its author is a mysterious figure hiding under the significant and so eloquent name Hesychius, probably only a literary pseudonym, supposed to testify to the experience in Hesychia (*Greek: ησυχία, hēsychía - silence*). Written by St. Hesychius's work is also one of the most important research materials on ascetic practice related to keeping the mind sober (*Greek nous*), serving to purify oneself from sins and fight with the passions of human nature. Mastering them and reaching a state of passionlessness (*Greek: apathetia*) is the beginning of the road to cognition, identified by the author with mystical contemplation. The stages of this process are compared by St. Hesychius to ascend the next steps of Jacob's ladder. This reference to the famous work of St. Jan Climak's Ladder of Paradise, on the one hand, connects the author of the Treatise with other philocalic Fathers, on the other, it is also a source of knowledge about the figure of St. Hesychius.

The immediate inspiration for writing the work was the need to fill the gap in Polish theological and scientific literature relating to issues related to the concept of sobriety. The work, attempting to answer questions about the development of a person's spiritual life, as well as showing the role played in it by the practice of constant watchfulness of mind, introduces at the same time to issues related to the anthropology of the Eastern Church.

For this reason, the methodology of the research procedure was based on the dogmatic theology of the Eastern Church and the works of Fathers.

The dissertation consists of five chapters. The first part of the work is theoretical and historical. It deals with issues in the field of dogmatic theology of the Eastern Church and the anthropological concept that derives from it. Based on the patristic literature, it introduces the subject of human spiritual life. The next part describes Philokalia as a model of Orthodox ascetic-spiritual creativity, and one of his works is the Treatise. Therefore, the work describes the history of the formation of the philocalic collections, as well as its editions and translations into modern languages. Against this background, the Treatise of St. Hesychius is considered as a classic example of the work of the Philocalic Fathers.

The rest of the work is a detailed structural and hermeneutic analysis of the work. The author shows the process of spiritual life mainly in therapeutic terms. St. Hesychius separates the external human (*Greek: soma - body*) from the internal (*Greek: psyche - soul*). At the same time, it presupposes the tripartite division of the soul. It indicates that in the part of the rational soul - and thus in the mind (*Greek nous*) - there is an internal struggle, understood as a struggle for the possibility of re-union (*Greek koinonia*) with God. The heart, which is the center of the mind, becomes a strategic place in this process, because it is the central cognitive, contemplative tool and, at the same time, the source of the soul's healing. This is where there is a constant inner spiritual battle with thoughts (*Greek logismós*), which are a living and active opponent and a source of attacks. An important element of the study is therefore the knowledge about the origin and development of thoughts in the human mind, as well as the knowledge of how to lead a spiritual life (*Greek praxis*) and the role of sobriety in the struggle for the possibility of knowing and mystical contemplation of God (*Greek nepsis*).

The fourth chapter discusses anthropology together with the ontology of deification (*Greek theosis*) - the highest gift given to man by God and at the same time the ultimate goal of man's existence on the way to salvation. Therefore, in this context, issues related to the anthropology of the Eastern Church and the economy of salvation were raised.

The last part of the work is devoted to conclusions and a new interpretation of the Treaty under examination. The study showed that the analyzed work is a classic patristic text and, like many other philocalic texts, it is a classic example of the genre of literature known

as kephalaia. It is based on short forms, mini-chapters. These distinctive short, concise forms, often sequences, usually contain one central theme.

St. Hesychius is a practical collection of knowledge about the behavior of a person who embarks on the path of searching for lost unity with God, and at the same time it is also an insightful guide of anthropology. St. Hesychius accurately describes the nature and condition of man, in accordance with the teaching preserved inside the Church. It appears in a completely different light than the contemporary trends in anthropology. In the light of the dogmatic theology of the Eastern Church, it is only a confirmation of the constant and unchanging Truth about the Creator, his creation, and about the possibility of mystical reunification with him, contemplation and knowledge, preserved within it. Analyzes of the Treaty of St. Hesychius against the background of contemporary science, including both the teachings of the Eastern Church and the Western humanities, shows man as a "relational" being, fully realized only in relation to other spiritual beings. Reading St. Hesychius explains that their struggle was a struggle against a mental, disembodied enemy. Instead, the place where it plays out is the mind. A weapon on the other hand, there is sobriety (*Greek nepsis*), gained through the inner Jesus' prayer.

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor: mgr Daria Kania

Temat pracy: *Filokaliczna duchowość człowieka na podstawie neptycznego traktatu św. Hezychiusza z Synaju*

W pracy zatytułowanej *Filokaliczna duchowość człowieka na podstawie neptycznego traktatu św. Hezychiusza z Synaju*, podjęto próbę hermeneutycznej interpretacji dzieła jednego z nieznanych bliżej autorów *Filokalii*, a wraz z tym dokonano analizy nauki Ojców neptycznych. Odczytanie dzieła oparte zostało na teologii dogmatycznej Kościoła Wschodniego, która pozwoliła omówić zarówno koncepcję antropologiczną prezentowaną przez neptyków, jak również ogólnie pojętą mistykę Wschodu. Proces życia duchowego, opisany został w kontekście terapeutycznym, jako proces nieustannej wewnętrznej walki z myślami.

Traktat Prezbitera Hezychiusza do Teodula pożyteczny dla duszy i zbawczy traktat o trzeźwości i cnocie, będący przedmiotem analizy, jest klasycznym przykładem twórczości filokalicznej. Jego autorem jest tajemnicza postać ukrywająca się pod znamienym i jakże wymownym imieniem Hezychiusz, stanowiący zapewne jedynie literacki pseudonim, mający świadczyć o doświadczeniu w hezychii (gr. *ησυχία*, *hēsychía* – wyciszenie). Napisane przez św. Hezychiusza dzieło, jest także jednym z ważniejszych materiałów badawczych dotyczących praktyki ascetycznej związanej z zachowywaniem trzeźwości umysłu *umysł* (gr. *neus*), służącej oczyszczeniu się z grzechów i walce z wynikającymi z ludzkiej natury namiętnościami. Opanowanie ich i osiągnięcie stanu beznamiętności (gr. *apatheia*) jest początkiem drogi ku poznaniu, utożsamianej przez autora z mistyczną kontemplacją. Etapy tego procesu porównywane są przez św. Hezychiusza do wstępowania na kolejne stopnie drabiny Jakubowej. Owo nawiązanie do słynnego dzieła św. Jana Klimaka *Drabina Raju*, z jednej strony łączy autora *Traktatu* z innymi Ojcami filokalicznymi, z drugiej stanowi jednocześnie źródło wiedzy na temat postaci św. Hezychiusza.

Bezpośrednią inspiracją do napisania pracy była potrzeba wypełnienia luki w polskojęzycznej literaturze teologiczno-naukowej odnoszącej się do zagadnień związanych z koncepcją trzeźwości. Praca, podejmując próbę odpowiedzi na pytania dotyczące rozwoju

Ostatnia część pracy poświęcona została na wnioski oraz nowe odczytanie badanego *Traktatu*. W toku badania wykazano, że analizowane dzieło to klasyczny patrystyczny tekst i podobnie, jak wiele innych tekstów filokalicznych, stanowi klasyczny przykład gatunku literatury określanej jako *kephalaia*. Opiera się on na krótkich formach, mini-rozdziałach. Te charakterystyczne krótkie, zwarte formy, często sekwencje, zawierają zazwyczaj jedną główną myśl przewodnią.

Traktat św. Hezychiusza to praktyczny zbiór wiedzy na temat postępowania człowieka wkraczającego na drogę poszukiwania utraconej jedności z Bogiem, a równocześnie to także wnikliwy przewodnik antropologii. Św. Hezychiusz dokładnie opisuje naturę i kondycję człowieka, zgodnie z nauką zachowaną wewnątrz Cerkwi. Jawi się ona w zgoła odmiennym świetle, niż współczesne nurty antropologii. W świetle teologii dogmatycznej Kościoła Wschodniego jest jedynie potwierdzeniem zachowanych wewnątrz niego stałej i nieziennej Prawdy o Stwórcy, Jego stworzeniu, a także o możliwości ponownego mistycznego z Nim zjednoczenia, kontemplacji i poznania.

Analizy Traktatu św. Hezychiusza na tle współczesnej nauki, w tym zarówno nauki Kościoła Wschodniego, jak i zachodniej humanistyki, ukazuje człowieka jako istotę „relacyjną”, realizującego się w pełni tylko w relacji z innymi istotami duchowymi. Lektura św. Hezychiusza wyjaśnia, że walka, którą prowadzili, była walką z umysłowym, bezcielesnym wrogiem. Natomiast miejscem, w którym się rozgrywa, jest umysł. Orężem z kolei jest trzeźwość (*gr. nepesis*), zdobywana dzięki wewnętrznej modlitwie Jezusowej.

życia duchowego człowieka, a także ukazanie roli, jaką odgrywa w nim praktyka utrzymywania nieustannej trzeźwości umysłu, wprowadza tym samym czytelnika do zagadnień związanych z antropologią Kościoła Wschodniego. Z tego też względu metodologia postępowania badawczego oparta została na gruncie teologii dogmatycznej Kościoła Wschodniego oraz dzieł św. Ojców.

Rozprawa składa się w pięciu rozdziałów. Pierwsza część pracy ma charakter teoretyczno-historyczny. Porusza zagadnienia z dziedziny teologii dogmatycznej Kościoła Wschodniego oraz wypływającej z niej koncepcji antropologicznej. W oparciu o literaturę patrystyczną wprowadza zatem do tematyki dotyczącej życia duchowego człowieka. Kolejna część opisuje *Filokalię* jako model prawosławnej twórczości ascetyczno-duchowej, a jednym jego z dzieł jest *Traktat*. Dlatego też w pracy opisana została historia powstawania zbiorów filokalicznych, a także jej edycje i tłumaczenia na języki nowożytne. Na tak zarysowanym tle, *Traktat* św. Hezychiuszom rozpatrywany jest, jako klasyczny przykład twórczości Ojców filokalicznych.

Dalszą część pracy stanowi szczegółowa strukturalistyczno-hermeneutyczna analiza dzieła. Autor ukazuje proces życia duchowego głównie w kategoriach terapeutycznych. Św. Hezychiusz oddziela człowieka zewnętrznego (*gr. soma* - ciało) od wewnętrznego (*gr. psyche* - dusza). Jednocześnie zakłada trójpodział duszy. Wskazuje, że w część rozumnej duszy – a więc w umyśle (*gr. nous*) – znajduje się pole walki wewnętrznej, rozumianej jako walka o możliwość ponownego zjednoczenia (*gr. koinonia*) z Bogiem. Serce, które jest centrum umysłu, staje się w tym procesie miejscem strategicznym, ponieważ centralnym narzędziem poznawczym, kontemplacyjnym i zarazem źródłem zdrowienia duszy. O to toczy się nieustanna wewnętrzna walka duchowa z myślami (*gr. logismós*), będącymi żywym i aktywnym przeciwnikiem i źródłem ataków. Istotnym elementem badania staje się więc wiedza o pochodzeniu i rozwoju myśli w umyśle człowieka, a także wiedza o tym, jak należy prowadzić życie duchowe (*gr. praxis*) i jaką rolę w walce o możliwość poznania i mistycznej kontemplacji Bożej - odgrywa trzeźwość (*gr. nepsis*).

Czwarty rozdział omawia antropologię wraz z ontologią przebóstwienia (*gr. theosis*), - najwyższy dar dany człowiekowi przez Boga i zarazem ostateczny cel istnienia człowieka w drodze do zbawienia. Dlatego też w tym kontekście poruszono zagadnienia związane z antropologią Kościoła Wschodniego, ekonomią zbawienia.